

RAZVOJ POMORSTVA SLOVENSKE VOJSKE IN URESNIČEVANJE OBRAMBNE STRATEGIJE REPUBLIKE SLOVENIJE

DEVELOPMENT OF THE SLOVENIAN ARMED FORCES MARITIME BRANCH AND THE IMPLEMENTATION OF SLOVENIAN DEFENCE STRATEGY

Povzetek Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije kot trajni interes Republike Slovenije navaja ohranitev neodvisnosti, suverenosti in ozemeljske celovitosti države. Ta cilj se pomembno tiče tudi morja, saj teritorialno morje in notranje morske vode spadajo na območje nacionalnega teritorija Republike Slovenije, njihova obramba pa je ena izmed temeljnih nalog Slovenske vojske. Pomorstvo Slovenske vojske, ki deluje predvsem kot mornariška enota, 430. mornariški divizion, je bilo oblikovano zaradi potrebe po zagotavljanju obrambe nacionalnega akvatorija in pristanišča Koper kot strateškega objekta nacionalnega pomena. Četrto stoletja razvoja roda pomorstva Slovenske vojske je predvsem po vstopu v evro-atlantske povezave zaznamoval intenziven razvoj zmogljivosti v smeri povezljivosti za delovanje v mednarodnem okolju ob hkratnem zavedanju, da je obramba države glavna naloga Slovenske vojske. Danes je rod pomorstva del Slovenske vojske, ki je mednarodno povezljiv in s svojim delovanjem v mednarodnem okolju prispeva k mednarodni pomorski varnosti, posredno pa tako zagotavlja tudi nacionalno varnost Republike Slovenije, ki je eden izmed temeljev za delovanje države. Nadaljnji razvoj roda pomorstva je jamstvo, da bo Slovenska vojska tudi na morju zagotavljala izvajanje Obrambne strategije Republike Slovenije in prispevala k delovanju sistema nacionalne varnosti.

Ključne besede *Nacionalna varnost, pomorska varnost, Obrambna strategija Republike Slovenije, rod pomorstva Slovenske vojske.*

Abstract The Resolution on the National Security Strategy of the Republic of Slovenia as a permanent vital interest of the Republic of Slovenia indicates the preservation of the independence, sovereignty and territorial integrity of the state. To an important extent, this goal also concerns the sea, since the territorial sea and internal coastal waters belong to the national territory of the Republic of Slovenia, and their defence constitutes one of the basic tasks of the Slovenian Armed Forces. The maritime

branch of the Slovenian Armed Forces, expressed mainly through the naval unit, the 430th Naval Division, was originally formed out of the need to provide the defence of national port-water area and the port of Koper as a strategic facility of national importance. The twenty-five years of the development of the maritime branch, especially the period after Slovenia joined the Euro-Atlantic structures”, were significantly marked by the intensified development of capabilities in terms of interoperability to operate in the international environment, while acknowledging that defence of the country is the Slovenian Armed Forces’ primary task. Today, the maritime branch constitutes a part of the Slovenian Armed Forces, which is internationally interoperable, contributing through its activities in the international environment to international maritime safety. In this way, it indirectly also contributes to the national security of the Republic of Slovenia as one of the basis for the functioning of a state. Further development of the maritime branch is therefore a guarantee that the Slovenian Armed Forces will also provide for the implementation of the Defence Strategy of the Republic of Slovenia at sea and contribute to the functioning of the national security system.

Key words *National security, maritime security, Defence strategy of the Republic of Slovenia, maritime branch.*

Uvod Morje je skozi zgodovino človeštva vedno omogočalo razvoj, saj je bilo povezava med civilizacijami in kulturami. Plovba po morju skozi zgodovino človeštva omogoča trgovino in iskanje novih trgov, hkrati pa širjenje kulture in znanosti ter razvoj človeštva. Podatek, da danes že več kot 90 odstotkov mednarodne trgovinske menjave poteka po morju, potrjuje povezavo globalizacije s pomorskim prometom. Pomorski promet omogoča trenutne svetovne gospodarske tokove in kakršna koli grožnja tem tokovom je neposredna globalna grožnja, ki ne pozna meja in lahko posredno vpliva na sisteme in organizacije na geografsko povsem drugih delih sveta. Dejstvo, da morja in oceani predstavljajo 71 odstotkov zemeljskega površja, postavlja potrebo po zagotavljanju pomorske varnosti na posebno mesto. Velika površina svetovnih morij zahteva vse večje, načrtno, mednarodno sodelovanje pri zagotavljanju pomorske varnosti pred tradicionalnimi in novimi oblikami groženj in tveganj. To sodelovanje je različnih oblik in ima različne podlage, obsega pa aktivnosti od izmenjave informacij in skupnega izvajanja nadzora morja do skupnih pomorskih sil za izvajanje mednarodnih pomorskih operacij. Cilj vsega je pravočasno odkrivanje groženj pomorski varnosti, ki je mogoče le z mednarodnim povezovanjem in ustreznim medresorskim sodelovanjem v posameznih državah.

Republika Slovenija (RS) je s svojim strateškim dostopom do morja vpeta v globalizacijo. S koprskim pristaniščem omogoča energetska in surovinska oskrba države ter svetovno trgovsko menjavo, še pomembnejše pa je za druge države Srednje Evrope, ki nimajo dostopa do morja. Koprsko pristanišče je drugi največji terminal za pretovor avtomobilov v Sredozemlju in omogoča izvoz avtomobilske industrije evropskih proizvajalcev na območji Sredozemlja in Bližnjega vzhoda

ter na azijske trge. Pristanišče Trst, ki ima tudi druge pristaniške zmogljivosti, je največji naftni terminal v Sredozemlju in skupaj s terminalom Omišalj na otoku Krku in terminalom za tekoče tovore koprskega pristanišča omogoča oskrbo Srednje Evrope in Bavarske z naftnimi derivati.

Evropska unija (EU) je junija 2016 sprejela globalno strategijo na področju zunanje in varnostne politike z naslovom Skupna vizija, enotno ukrepanje: močnejša Evropa. Pred tem je leta 2014 sprejela tudi Strategijo Evropske unije za pomorsko varnost. Obe strategiji usmerjata pozornost na zagotavljanje mednarodne pomorske varnosti in opredeljujeta grožnje, ki EU grozijo z juga, torej prek Sredozemlja.

Pomena pomorske varnosti se zaveda tudi Nato, zato je skladno s strateškim konceptom zavezništva iz leta 2010 leta 2011 sprejel zavezniško pomorsko strategijo, ki opredeljuje prispevek Natovih pomorskih sil pri reševanju kritičnih varnostnih izzivov.

Vidiki gospodarskega pomena morja in različne grožnje na morju in z njega tudi od RS zahtevajo, da sodeluje v skupnih prizadevanjih za zagotavljanje mednarodne pomorske varnosti z ustreznim sodelovanjem svojih zmogljivosti v mednarodnem in nacionalnem okolju.

RS je svojo obrambno usmerjenost opredelila v Obrambni strategiji Republike Slovenije, ki podrobno opredeljuje uveljavljanje interesov na obrambnem področju z uresničevanjem naslednjih šestih obrambnih ciljev:

- zagotavljanje obrambne sposobnosti države z razvojem ustreznih vojaških in drugih obrambnih zmogljivosti za učinkovito uveljavljanje njenih interesov na obrambnem področju ter uporabo obrambnih zmogljivosti za podporo drugim podsistemom nacionalnovarnostnega sistema RS;
- učinkovito odvratanje vojaških in drugih sodobnih groženj RS na obrambnem področju ter obramba neodvisnosti, nedotakljivosti in ozemelske celovitosti države v okviru sistemov kolektivne obrambe in varnosti ter z oporo na lastnih silah in zmogljivosti;
- neprekinjeno delovanje obrambnega sistema in drugih družbenih podsistemov, ki so življenjsko pomembni za učinkovito odzivanje države na grožnje in tveganja na obrambnem področju;
- krepitev dvo- in večstranskega sodelovanja RS na obrambno-vojaškem področju z zavezniškimi, partnerskimi in prijateljskimi državami ter v okviru OZN, Nata, EU in organizacij za varnost in sodelovanje v Evropi;
- sodelovanje v prizadevanjih mednarodne skupnosti za vzpostavljanje in ohranjanje miru ter krepitev varnosti in stabilnosti v svetu s poudarkom na območju Jugovzhodne Evrope, s sodelovanjem RS v mednarodnih operacijah in na misijah, ki je skladno z njenimi interesi in cilji ter sprejetimi mednarodnimi obveznostmi;
- povečanje ozaveščenosti družbe o pomenu nacionalnega obrambnega sistema in krepitev njegovega ugleda med državljani RS.

Slovenska vojska (SV) v okviru roda pomorstvo razvija mornariške zmogljivosti, ki so v svojem 25-letnem razvoju uspešno sodelovale v nacionalnem in mednarodnem okolju pri zagotavljanju pomorske varnosti. Zagotavlja tudi zmogljivosti, s katerimi sodeluje pri obrambi suverenosti in celovitosti države, pri promociji in zaščiti interesov RS na morju ter zagotavljanju interesov in ciljev RS, izraženih v Obrambni strategiji RS. Usposabljanje, opremljanje, sodelovanje in delovanje pomorstva SV podpira vse interese in cilje, ki jih strategija postavlja pred SV kot nosilko razvoja vojaških zmogljivosti in vojaške obrambe države.

25. obletnica začetka delovanja mornariške enote SV je mejnik, ki zahteva, da temeljito premislimo in načrtujemo nadaljnjo pot rodu, da bi v razmerah omejenih kadrovskih in finančnih virov ob ustrezni politični podpori in s sodelovanjem na nacionalni in mednarodni ravni ohranjal sposobnosti za izvajanje poslanstva in nalog oziroma jih še nadgrajeval in zagotovil še boljšo vpetost ter prepoznavnost kot gradnik pomorske varnosti RS.

1 MEDNARODNA POMORSKA VARNOST IN POMORSTVO SLOVENSKE VOJSKE

1.1 Organiziranost pomorstva Slovenske vojske¹

Rod pomorstva SV na taktični ravni predstavlja mornariška enota polkovnega ranga 430. mornariški divizion (430. MOD). Podporo poveljevanja in kontrole poveljniku divizionu zagotavlja poveljstvo enote. Podenote 430. MOD so razdeljene glede na področje delovanja. Površinsko delovanje zagotavljata večnamenska ladja Triglav in hitra patroljna ladja Ankaran. Podvodno delovanje zagotavlja odred za specialno podvodno delovanje. Logistično podporo delovanja divizionu na mirnodobni lokaciji izvaja enota vojašnice. Medicinsko podporo potapljanju zagotavlja Oddelek pomorske medicine.

Na operativni ravni predstavljajo rod pomorstva posamezni častniki in podčastniki v strukturi sektorjev J-3 in J-5 Poveljstva sil SV. Strateško raven SV predstavlja Generalštab SV, v katerem delujejo posamezni častniki v strukturi Sektorja za razvoj zmogljivosti in Sektorja za vojaško politiko in strateško načrtovanje.

1.2 Opredelitev pomorske varnosti

Pomorska varnost je zelo širok pojem, ki ima veliko opredelitev in razlag, ki pa se velikokrat med seboj zelo razlikujejo, predvsem zaradi okolja in namena uporabe. Gre za sodoben pojem, ki je velikokrat uporabljen v neustreznem kontekstu oziroma neustrezno prikazuje neko problematiko, saj ga različne zainteresirane strani pogosto dojemajo s svojim pogledom in razumevanjem. Poleg tega ima slovenščina omejitve, saj pozna le pojem varnost, angleščina uporablja pojma »safety« in »security«, ki ju v slovenskem jeziku ne moremo neposredno prevesti oziroma ločiti.

¹ Podatki o organiziranosti pomorstva SV izhajajo iz avtorjevega 20-letnega dela v mornariški enoti SV.

Skupina nekdanjih poveljnikov evropskih mornaric (The Wise Pen Team) je poskusila definirati razliko teh pojmov tako:

- pomorsko varnost (angl. maritime security) lahko definiramo kot kombinacijo preventivnih ukrepov in ukrepanja za zaščito pomorske domene (pomorskega dobra, prostora) pred grožnjami in namernimi protizakonitimi dejanji;
- varnost na morju (angl. maritime safety) je kombinacija preventivnih ukrepov za preprečevanje pomorskih nesreč, zmanjševanje posledic naravnih nevarnosti, preprečevanje in zmanjševanje škode in škodljivega vpliva na okolje ter preprečevanje izgub življenj in materialnih dobrin. Varnost na morju se nanaša na nesreče, ki niso povzročene namenoma, in naravne nesreče (The Wise Pen Team, 2010, str. 45).

1.3 Grožnje in tveganja za mednarodno pomorsko varnost

Človeški razvoj je tesno povezan z morjem. Sodobna družba se tega zaveda, saj morje tudi danes omogoča gospodarski razvoj in globalno trgovino. Lorenzo (2016, str. 94) navaja, da so morja in oceani vitalnega pomena za EU in njene članice. 23 izmed 28 članic ima namreč neposreden dostop do morja. 90 odstotkov mednarodne in 40 odstotkov interne trgovinske menjave EU poteka po morju. Obale članic se raztezajo v dolžini 90.000 km in obsegajo 764 večjih in 1200 komercialnih pristanišč. Evropski ladjarji imajo v lasti 35 odstotkov svetovnega ladjevja, s katerim opravijo 42 odstotkov svetovnega ladjarskega prevoza. Skozi evropska pristanišča gre vsako leto okoli 400 milijonov potnikov. EU (2015) poleg tega navaja, da po svetovnih morjih pluje okoli 80.000 ribiških plovil. 50 odstotkov evropskega prebivalstva živi v obmorskih regijah, kjer se ustvari 50 odstotkov evropskega BDP. Pomembno je tudi dejstvo, da je varna preskrba z energijo v Evropi odvisna predvsem od pomorskega prometa in infrastrukture. Ti podatki potrjujejo pomen morja in pomorske varnosti, ki se je EU dobro zaveda.

Navedena vloga in pomen morja zahtevata tudi varnost, ki je temeljni pogoj za ustrezno izkoriščanje morja in njegovega bogastva. Varnost je mogoče zagotavljati z ustreznim obravnavanjem groženj, ki nastajajo v povezavi z morjem. Generalni sekretar OZN v svojem poročilu *Oceans and a law of the Sea* (2017, str. 8) navaja grožnje pomorske varnosti, kot so nadnacionalne organizirane kriminalne dejavnosti na morju, vključno z nedovoljenim prometom s prepovedanimi drogami in psihotropnimi snovmi, tihotapljenje migrantov, trgovanje z ljudmi in nedovoljen promet s strelnim orožjem ter druge kriminalne dejavnosti, kot so piratstvo, oboroženi rop na morju, tihotapljenje in teroristična dejanja proti ladijskemu prometu, na morju in proti drugim pomorskim interesom ter pomorski kibernetiski napadi. EU v svoji Strategiji za pomorsko varnost (2014, str. 7–8) omenja tudi teritorialno nasilje, ki je posledica agresije in oboroženega konflikta med državami, ter morebitne vplive naravnih nesreč, ekstremnih dogodkov in podnebnih sprememb na sistem pomorskega prometa, predvsem na področju pomorske infrastrukture, in razmere na morju ter na obalnem območju, ki slabijo možnosti za rast in delovna mesta v morskem in pomorskem sektorju.

Tudi Nato v svoji Zavezniški pomorski strategiji, sprejeti leta 2011, skladno s smernicami strateškega koncepta Nata iz leta 2010 navaja podobne ugotovitve o varnostnem okolju na območju morja (Nato, Alliance Maritime Strategy, 2011).

1.4 Mednarodne organizacije in pomorska varnost

1.4.1 Mednarodna pomorska organizacija

Mednarodna pomorska organizacija (angl. International Maritime Organization – IMO) je specializirana pomorska agencija OZN, ki je bila ustanovljena zaradi izboljšanja varnosti na morju in preprečevanja onesnaženja. IMO je sodeloval pri razvoju in sprejetju okrog 40 konvencij in protokolov ter več sto kodeksov in priporočil na tem področju. Organizacija je bila ustanovljena marca 1948 v Ženevi. 22. maja 1982 je spremenila svoje ime v Mednarodno pomorsko organizacijo (Wikipedia, IMO, 2018). Najpomembnejši prispevek IMO na področju pomorske varnosti je kodeks ISPS (angl. The International Ship and Port Facility Security Code), ki je vsebovan v spremembi konvencije SOLAS (1974/1988) in navaja minimalne varnostne zahteve ladij, pristanišč in vladnih agencij. Uveljavljen je bil leta 2004 in je opredelil odgovornosti za odkrivanje varnostnih groženj in izvajanje preventivnih ukrepov proti varnostnim grožnjam, usmerjenim na ladje ali pristaniške zmogljivosti v mednarodnem prometu (Wikipedia, ISPS Code, 2018).

1.4.2 Organizacija severnoatlantskega sporazuma

Leta 2011 je Nato skladno s Strateškim konceptom zavezništva iz leta 2010 sprejel Zavezniško pomorsko strategijo (angl. Alliance Maritime Strategy – AMS), ki opredeljuje prispevek Natovih pomorskih sil k reševanju kritičnih varnostnih izzivov. Natove pomorske sile lahko prispevajo k varnosti zavezništva na štirih področjih. AMS povzema tri temeljne naloge zavezništva, opredeljene v strateškem konceptu. To so odvracanje in kolektivna obramba, krizno upravljanje in kooperativna varnost. Poleg teh AMS dodaja še četrto nalogo, in sicer pomorsko varnost.

Pri zagotavljanju pomorske varnosti Nato poudarja zavezo za zagotavljanje zaščite pomorskih komunikacijskih poti in svobode plovbe. To vključuje izvajanje nadzora, izmenjavo podatkov, izvajanje operacij pomorske prisile in prispevek k energetske varnosti, vključno z zaščito kritične infrastrukture (Nato, 2011).

Prioriteta Natove agende je tudi pomorska varnost, zlasti po srečanju zavezništva v Walesu 2014, ko je bila implementacija AMS opredeljena kot cilj zavezništva. Namero po še odločnejši pomorski držbi izraža zavezništvo tudi v deklaraciji po zadnjem vrhu v Bruslju julija 2018. V deklaraciji je jasno izražena namera po izboljšanju pomorskega situacijskega zavedanja in obnovitvi kolektivnih pomorskih bojnih sposobnosti na najpomembnejših področjih pomorskega delovanja, vključno z zaščito pomorskih plovnih poti (Nato, Brussels Summit Declaration, 2018, 19. člen, str. 7).

Nato v duhu uresničevanja AMS trenutno v Sredozemlju izvaja pomorsko operacijo Sea Guardian. Gre za pomorsko varnostno operacijo zunaj 5. člena Severnoatlantske pogodbe. Namenjena je sodelovanju s partnerji v Sredozemlju pri vzdrževanju pomorskega situacijskega zavedanja, odvracanju, protiterorističnem delovanju in krepitvi vzpostavljanja zmogljivosti tretjih držav (Nato, 2018).

1.4.3 Evropska unija

EU je junija 2014 sprejela Strategijo Evropske unije za pomorsko varnost, decembra 2014 pa akcijski načrt za njeno uveljavitev. Junija 2018 je sledila posodobitev akcijskega načrta uveljavitve. Akcijski načrt »temelji na naslednjih štirih načelih: medsektorskem pristopu, funkcijski neokrnjenosti, spoštovanju predpisov in načel ter pomorski večstranskosti, vključno z avtonomijo odločanja Unije, kot je opredeljeno v Strategiji Evropske unije za pomorsko varnost« (EU – akcijski načrt, 2014, str. 2).

EU veliko vlaga v izvajanje ukrepov za pomorsko varnost. Eno izmed največjih prizadevanj je trenutno izvajanje pomorske operacije Eunavfor MED Sophia. Namen operacije je razbitje poslovnih modelov tihotapcev migrantov in trgovcev z ljudmi v južnem delu osrednjega Sredozemlja. Operacija ima poleg tega dve podporni nalogi: usposabljanje libijske obalne straže in mornarice ter pomoč pri izvajanju embarga OZN na orožje na odprtem morju pred libijsko obalo v skladu z RVSZN 2292 (2016) in 2357 (2017) (EU, 2018).

1.5 Možnosti sodelovanja pomorstva Slovenske vojske na področju mednarodne pomorske varnosti

Možnosti sodelovanja pomorstva SV pri zagotavljanju mednarodne pomorske varnosti so različne. V nadaljevanju je navedenih nekaj pomembnejših oblik:

- pomorsko situacijsko zavedanje;
- zagotavljanje mednarodne svobode plovbe;
- pomorske prestrezne operacije;
- boj proti širitvi orožja za množično uničevanje na morju;
- protipiratske operacije;
- protiteroristične operacije na morju;
- zaščita kritične infrastrukture na morju;
- gradnja lokalnih pomorskih zmogljivosti tretjih držav;
- boj proti nelegalnim migracijam na morju;
- pomorsko sodelovanje in usmerjanje prometa na področju pomorskih operacij;
- protiminsko delovanje;
- odstranjevanje in uničevanje neeksploziranih ubojnih sredstev v morju – ostanki preteklih vojn;
- sodelovanje pri nadzoru in varovanju državne meje na morju ter kritične infrastrukture pristanišča (ob ustrezni politični odločitvi in po posebnih načrtih).

Poleg naštetih področij lahko SV na morju med izvajanjem primarnega poslanstva opravlja tudi naloge s področja varnosti na morju, kot so iskanje in reševanje ljudi ter plovil in sodelovanje pri odpravljanju posledic ekoloških ter naravnih nesreč na morju in ob njem.

Struktura in velikost pomorstva SV sta vzrok, da SV v pomorskih operacijah nikoli ne more imeti vodilne vloge, pomembni pa sta njena zavezanost in pripravljenost, da se vključuje v prizadevanja mednarodne skupnosti za zagotavljanje mednarodne pomorske varnosti. Prostranstvo morja in številne grožnje ne omogočajo zagotavljanja pomorske varnosti s strani posameznih držav, čeprav gre za največje pomorske sile. Samo skupno sodelovanje in kredibilno prispevanje vseh držav k tej zavezi sta lahko zagotovilo za ustrezno raven mednarodne pomorske varnosti.

2 ORGANIZIRANOST SUBJEKTOV POMORSKE VARNOSTI IN VARNOSTI NA MORJU V REPUBLIKI SLOVENIJI TER VLOGA POMORSTVA SLOVENSKE VOJSKE

2.1 Organiziranost subjektov pomorske varnosti v Republiki Sloveniji

Trenutni pravni red RS ne predvideva posebne ločnice v organiziranosti na področju pomorske varnosti oziroma varnosti na morju. Skladno z zakonodajo RS sta nosilca primarne odgovornosti za nacionalno mirnodobno pomorsko varnost Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije s Policijo in Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije s SV in Upravo Republike Slovenije za zaščito in reševanje kot izvršilnimi organi v sestavi. Navedeni subjekti imajo različne zakonske pristojnosti. Pristojnosti na področju varnosti na morju si deli več ministrstev. Glavno vlogo na tem področju ima Ministrstvo za infrastrukturo Republike Slovenije z Upravo Republike Slovenije za pomorstvo kot organom v sestavi. Skladno s specifičnimi nalogami sodelujejo tudi druga ministrstva, ki so vključena v tako imenovano Koordinacijo služb na morju (KSM). Ob ustrezni ločnici med področjema pomorske varnosti in varnosti na morju je navedena koordinacija povezovalni element, ki naj bi predvsem mirnodobno skrbel za skupno reševanje z morjem povezane problematike zaradi učinkovitega in racionalnega opravljanja nalog. Pri tem je treba poudariti, da v uredbi Vlade RS, ki opredeli njeno delovanje, ni omembe pojma pomorska varnost.

2.1.1 Uredba o koordinaciji služb na morju

Prva sestava KSM je delovala od leta 2006 do 2012 na podlagi Sklepa Vlade Republike Slovenije o ustanovitvi Koordinacije služb na morju, št. 37300-2/2006/8, z dne 31. 8. 2006. V procesu evolucije delovanja te koordinacije so se pojavile potrebe po spremembi akta, ki je opredeljeval delovanje koordinacije. Posledično je po medresorskem usklajevanju na podlagi pobude KSM Vlada RS konec leta 2012 sprejela Uredbo o koordinaciji služb na morju (Uradni list RS, št. 102/12, z dne 20. 12. 2012), ki je dopolnila predhodni sklep in opredelila organiziranost koordinacijskega delovanja. Uredba ne vpeljuje bistvenih sprememb glede organiziranosti v primerjavi s predhodnim sklepom.

Prenova Uredbe o koordinaciji služb na morju bi bila potrebna najmanj zaradi dejstva, da sta se od njenega sprejema bistveno spremenili sestava in organiziranost resorjev Vlade RS in njenih organov v sestavi. V spremembi uredbe bi bilo treba opredeliti oziroma ločiti področje pomorske varnosti in varnosti na morju. Vsebinska sprememba bi morala nastati tudi na podlagi poglobljene medresorske analize o področju zagotavljanja pomorske varnosti v RS in sodelovanja pri zagotavljanju mednarodne pomorske varnosti. Zahteve za tak pristop imajo podlago v spremenjenem mednarodnem varnostnem stanju in strateških aktih mednarodnih organizacij, ki tak pristop zahtevajo. Predvsem sta zelo jasna Strategija Evropske unije za pomorsko varnost in njen akcijski načrt, ki podajata temeljne smernice za ustrezno organiziranost in sodelovanje na nacionalni in mednarodni ravni. KSM bi te spremembe morala zaznavati in predlagati spremembo uredbe oziroma predlagati začetek medresorske analize za spremembe na področju pomorske varnosti.

2.2 Vloga pomorstva Slovenske vojske pri zagotavljanju pomorske varnosti in varnosti na morju

Veljavna zakonodaja SV v miru na morju ne namenja posebno pomembne vloge. Edina vojaška naloga se nanaša na morebitno varovanje objektov, pomembnih za obrambo države v skladu z načrti in po predhodni odobritvi vlade. Na podlagi Resolucije o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2025 in Zakona o obrambi SV razvija dvonamenske zmogljivosti, s katerimi poleg osnovnih nalog lahko izvaja tudi druge, predvsem znotraj sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Sodelovanje mornariške enote SV z drugimi subjekti pomorske varnosti RS v osnovi poteka predvsem v okviru aktivnosti Koordinacije služb na morju. Skladno z vsebino Zakona o varstvu pred utopitvami se na podlagi zahteve zakonskega nosilca reševanja na morju, torej Uprave RS za pomorstvo, vključuje v iskanja in reševanja oseb na morju.

Sodelovanje ob ekoloških nesrečah na morju poteka skladno z državnim Načrtom zaščite in reševanja ob nesreči na morju. Ta predvideva sodelovanje mornariške enote na podlagi zahteve poveljnika Civilne zaščite RS skladno z njeno opremljenostjo in usposobljenostjo.

Sodelovanje s Policijo pri varovanju meje na morju se ne izvaja, ker za to trenutno ni potrebe. V primeru bistvenega poslabšanja varnostnih razmer na morju bi lahko mornariška enota SV sodelovala tudi pri taki nalogi, če bi bila za to sprejeta ustrezna politična odločitev.

V vojni je delovanje SV tudi na morju opredeljeno z vsebino Zakona o obrambi in z Obrambno strategijo RS. SV s svojimi zmogljivostmi zagotavlja obrambo suverenosti in celovitosti RS na področju svoje odgovornosti z omejenimi zmogljivostmi za površinsko in podvodno delovanje ter izvajanje nadzora področja odgovornosti. Vojaška doktrina v sedmem poglavju z naslovom Organiziranost poveljevanja,

točka 7.2 Operativna raven, opredeljuje, da v vojni operativno kontrolo nad morskim akvatorijem RS na podlagi odločitve Vlade RS prevzame pristojno operativno poveljstvo SV, ki v sodelovanju z izvajalci civilne obrambe, izvajalci varnostnega sistema in sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami načrtuje ter vodi aktivnosti vojaških in nevojaških sil v funkciji nadzora in obrambe akvatorija ter obale.

Zmogljivosti pomorstva SV niso oblikovane za klasično konvencionalno bojevanje na morju in tudi ne za samostojno obrambo obale. Lahko pa razmišljamo o nosilni vlogi pomorstva SV pri koordinaciji obrambe obalnega območja z uporabo drugih zmogljivosti SV v konceptu izvajanja obalne obrambe.

Površinske zmogljivosti, torej patroljne ladje, lahko izvajajo nadzor nad območjem odgovornosti in varovanje pomorskega prometa, predvsem pred različnimi oblikami asimetričnega delovanja na morju. Bistveni vlogi SV v primeru širšega vojaškega spopada bi bili tesno sodelovanje z zavezniškimi strukturami v regiji in zagotavljanje varovanja pomorskega prometa pred različnimi oblikami hibridnega delovanja na morju. Zagotavljanje delovanja pomorskega prometa v Jadranu je bistveno za energetsko in surovinsko oskrbo širšega prostora Srednje Evrope, za katero je to strateška smer oskrbe. Ta smer je zaradi navedenega in zaradi možnosti uporabe pristanišča Koper ter sosednjih pristanišč za dostop zavezniških sil v prostor srednje Evrope iz Sredozemlja strateško pomembna tudi v Natu. Pri tem prihaja do pomena tudi zmogljivost za protiminsko delovanje, ki bi v takem scenariju zagotavljala varnost prometa pred pomorskimi minami na območju dostopa do pristanišč, predvsem v deklariranih varnih smereh zavezniških sil za dostop do pristanišč.

Pomorstvo SV se tem nalogam prilagaja in poskuša z omejenimi viri načrtovati ustrezen razvoj, ki obsega usposabljanje posameznikov v okviru SV in različna usposabljanja ter izobraževanja v RS, predvsem pa napotitve na specialistična usposabljanja posameznikov in posadk v tujino². V razvojne načrte so vpeta tudi prizadevanja za posodabljanje opreme in oborožitve za izvajanje poslanstva na morju. Veliko prizadevanj in sredstev je bilo v dosedanjem delu namenjenih tudi vzdrževanju z lastnimi viri, predvsem pa s podporo pogodbenih partnerjev doma in v tujini. Navedeno zagotavlja velik trenutni delež operativnosti opreme in oborožitve, vendar je na tem področju potreben bistveno večji sistemski pristop celotnega logističnega sistema SV in MO.

3 MOŽNOSTI SPREMEMB ORGANIZIRANOSTI IN DELOVANJA POMORSTVA V SLOVENSKI VOJSKI

Najmanjši rod SV je leta 2018 praznoval svojo 25-letnico razvoja. Ta jubilej sam po sebi kliče po temeljitih premisleku in analizi stanja ter iskanju rešitev za nadaljnji razvoj in še boljšo organiziranost rodu ter ustrezno opredelitev poslanstva, nalog in

² Ugotovitev izhaja iz avtorjevega 20-letnega dela v mornariški enoti SV.

delovanja rodu glede na spremenjene okoliščine. Četrto stoletje razvoja je pravzaprav zelo kratko obdobje, če ga primerjamo z razvojem mornariških zmogljivosti tradicionalnih pomorskih držav. Kljub zavidljivim dosežkom SV na tem področju ostaja veliko prostora za ustrežnejšo opredelitev, učinkovitejši razvoj ter uporabo roda pomorstvo v podporo nacionalnim obrambnim ciljem in interesom, kot jih opredeljuje Obrambna strategija Republike Slovenije.

Mednarodno varnostno politično okolje doživlja velike spremembe. Kot odziv na spremenjeno stanje in pojav novih groženj oziroma vračanje starih se v obrambno-varnostnih sistemih zavezniških držav dogajajo velike spremembe. Priča smo povečani oboroževalni tekmi, odločnejši obrambni državi, vračanju k že opuščenim konceptom in doktrinam, kot je totalna obramba, in nameri po ponovnem uvajanju naborniških sistemov. Navedene spremembe zahtevajo preudarno, vendar odločno odzivanje in spremembe obrambnega sistema RS, tudi na področju pomorstva.

3.1 Potreba po opredelitvi poslanstva in nalog pomorstva Slovenske vojske v strateških razvojnosmerjevalnih dokumentih, zakonih in predpisih

Pri opredelitvi organiziranosti in poslanstva organizacij je treba upoštevati načelo od zgoraj navzdol. To velja tudi za specifično vojaško organizacijo. Opredelitev in jasna smer razvoja omogočata poveljniški strukturi ustrezno podlago za načrtovanje in izvajanje njenega delovanja. V vojaški organizaciji ta smer poteka od strateške prek operativne do taktične ravni. Temelj vsemu so ustrezne zakonske in politično usmerjevalne podlage. V nadaljevanju je predstavljenih nekaj idej o potrebnih dodatnih smernicah, ki bi omogočale boljše razumevanje poslanstva in nalog roda pomorstva v strukturi SV, njenim pripadnikom pa ustrežnejše načrtovanje razvoja in delovanja.

3.1.1 Doktrinarni dokument s področja pomorstva Slovenske vojske

V uvodu veljavne Vojaške doktrine SV (2006, str. 7) je naslednja opredelitev: »Vojaška doktrina so sprejeta načelna stališča o organiziranju, uporabi in delovanju SV pri vojaški obrambi države in izvajanju drugih nalog, s katerimi se uresničuje obrambna strategija RS. Določa temeljna načela, po katerih SV ali njeni deli usmerjajo svoje delovanje na obrambno-varnostnem področju, da bi podprli nacionalne interese in cilje.« Vojaška doktrina je temelj za razvoj področnih doktrin. Področna doktrina vojaškega pomorstva SV v času njegovega razvoja ni bila razvita. Glede na obseg zmogljivosti in sposobnost opravljanja obrambnih nalog priprave samostojne področne doktrine ni pričakovati. Razvoj rodu je potekal kot posledica splošnih smernic razvoja SV in temu se je rod tudi prilagajal. Dosežke je treba pripisati znanju in izkušnjam kadra, ki je bil vključen pri oblikovanju smernic in načrtovanju aktivnosti v podporo razvoju zmogljivosti.

Ustrezen razvoj vojaških zmogljivosti in njihova interoperabilnost sta v Natu opredeljena skozi koncept DOTMPLFI (angl. doctrine, organization, training, material, personnel, leadership and education, facilities, interoperability). Ni naključje, da je doktrina navedena na prvem mestu, saj je temelj, ki opredeljuje vse

preostale zahteve. SV prilagaja svoj razvoj s sprejemanjem in uvajanjem Natovih standardov. Posledično je od vstopa RS v Nato potekal tudi razvoj zmogljivosti mornariške enote SV s sprejemanjem in uvajanjem standardov, ki opredeljujejo to področje, v okviru omejenih kadrovskih in materialnih virov rodu pomorstva. Pravzaprav je ob odsotnosti ustrezne področne doktrine potekal razvoj zmogljivosti z uporabo teh standardov. Ta pristop je omogočal razvoj minimalnih sposobnosti in zahtev za sodelovanje teh zmogljivosti tudi v mednarodnem okolju. Na podlagi tega so bila pripravljena navodila za delovanje posameznih zmogljivosti. Z upoštevanjem teh standardov so nastali tudi različni programi usposabljanja. Težava pri upoštevanju tega pristopa je pomanjkanje poznavanja področja pomorske komponente v konceptu združenega delovanja, predvsem na operativni ravni SV. K temu skladno s Strateškim pregledom obrambe 2016 (SPO) (2016, str. 61) dodatno pripomore tudi kronično pomanjkanje izkušenega rodovskega kadra v strukturah operativne in strateške ravni SV ter v strukturah MO.

Oblikovati je treba strateški usmerjevalni dokument oziroma direktivo, ki bi poenotila zavedanje vseh struktur SV o vlogi, poslanstvu in nalogah rodu pomorstva. Ta dokument bi moral opredeljevati načine uporabe zmogljivosti pomorstva, specifična načela oblikovanja in priprave sil, poveljevanja in delovanja ter koncepte usposabljanja. Jasna opredelitev bi omogočala ustreznejše načrtovanje opremljanja in potreb po ustrezni infrastrukturi. Manjka tudi opredelitev sodelovanja in načinov izvajanja operativnega nadzora nad civilnimi ustanovami v času vojne. O tej vsebini bi moral nastati ločen usmerjevalni dokument. Končno je treba ustrezno opredeliti tudi vključevanje zmogljivosti pomorstva v zagotavljanje mednarodne pomorske varnosti in zagotavljanje interoperabilnosti za sodelovanje v mednarodnih pomorskih operacijah. Obrambne načrte, ki se tičejo področja delovanja pomorstva SV, bo treba prenoviti oziroma pripraviti manjkajoče dele, ki bodo dajali smernice za izzive, ki jih predvidevajo sprememba mednarodne varnostnih razmer in nove oblike groženj ter načinov delovanja nasprotnikov na morju. Za vse to je potrebna tudi ustrezna politična volja, saj bo za ustrezno opredelitev medresorskega delovanja potrebna tudi kakšna zakonska sprememba ali jasnejša zakonska opredelitev.

3.2 Spremembe organiziranosti pomorstva Slovenske vojske

3.2.1 Kadrovske spremembe

Trenutna kadrovska sestava in organiziranost pomorstva SV nista optimalni, sta pa posledica splošnega stanja SV in različnih poskusov reorganiziranja SV v preteklosti. Skladno z SPO (2016, str. 61) sta opazni neustrezna struktura in zastopanost rodovskega kadra predvsem na operativni in strateški ravni.

Ustrezno izvajanje procesa poveljevanja in kontrole (PINK) SV za delovanje skladno z načrti uporabe zahteva ustrezno strukturo in usposobljen kader, ki je sposoben načrtovati in izvajati delovanje v zahtevnih dinamičnih pogojih sodobnega okolja vojaškega delovanja. Zahteva tudi ustrezno kadrovsko strukturo, ki bo v času miru

nosilec ustreznega načrtovanja in podpora razvoja rodu, ki mora nastajati na podlagi znanja, izkušenj in razvojnih smernic SV na strateški ravni.

Ustrezen razvoj rodu zahteva primerno kadrovsko zastopanje na vseh ravneh. V strukturi SV je na podlagi poglobljene analize treba zagotoviti ustrezno zastopanost predstavnikov rodov povsod tam, kjer se načrtujejo opremljanje, razvoj, delovanje, mednarodno vojaško sodelovanje, skratka povsod tam, kjer je mogoče izkazovati vpliv na delovanje roda kot celote. Rod pomorstva pri tem ni izjema, predvsem zaradi dejstva, da gre za tehnično zelo zahteven rod, ki vključuje široko področje delovanj ter zahteva konsistentno in dolgoročno vlaganje v razvoj. Brez ustreznih sprememb na tem področju ni mogoče razmišljati o razvoju, temveč le o prihodnji stagnaciji stanja.

Pri iskanju možnih sprememb na taktični ravni je treba analizirati tudi možnosti ustrezne popolnitve načrtovanih zmogljivosti z možnostjo popolnjenja določenih mest s pripadniki prostovoljne rezerve ter opredeliti potrebe za popolnjenje s strateško rezervo. Okrepiti bi bilo treba predvsem sposobnost izvajanja nadzora in podporo procesov PINK (vzpostavitev enote za izvajanje vojaškega pomorskega nadzora in ustrezna kadrovska struktura Pomorskega operativnega centra (POC) za neprekinjeno delovanje).

V podpori delovanja je treba zagotoviti ustrezno strukturo zdravstvenega osebja za delovanje centra hiperbarične medicine, ki bo lahko namenjen tudi zdravljenju civilnega prebivalstva.

3.2.2 Posodobitev in razvoj zmogljivosti

Struktura mornariške enote ni optimalna. Prilagojena je razpoložljivim virom in kompromisom, ki so bili sprejeti skozi preoblikovanja SV. Najbolj izstopa nezmožnost izvajanja aktivnega nadzora morja, saj po SPO (2016, str. 63) SV ne razpolaga z lastnim radarskim sistemom za vojaški nadzor morja. V prihodnje bi bilo treba vzpostaviti tudi zmogljivost za varovanje pristanišča Koper kot strateškega pristanišča za izkrcanje zavezniških sil, skladno z Natovimi zahtevami za tovrstne zmogljivosti. V nadaljevanju so predlagane nekatere spremembe, ki bi omogočale ustrežnejše izvajanje poslanstva SV na morju.

- Potreba po izvajanju aktivnega nadzora področja odgovornosti zahteva izvajanje elektronskega nadzora z uporabo kombiniranega obalnega radarskega sistema in optoelektronskih opazovalnih naprav, ki zagotavljajo nadzor nad dogajanjem na morju.
- Ustrezna digitalna komunikacija med plovili in pomorskim operativnim centrom, predvsem podatkovni prenos in ustrezno izvajanje PINK z uporabo sodobnih sistemov C2³, so temelj sodobnega delovanja in izvajanja vojaških operacij. Za to sta potrebni ustrezna nadgradnja sedanjih radijskih in satelitskih komunikacij na ladjah ter ustrezna povezljivost s POC.

³ C2 – sistem za podporo poveljevanja in kontrole (angl. Command and Control).

- Posodobitev zmogljivosti odkrivanja morskih min z uporabo programiranih avtonomnih podvodnih plovil s senzorji za odkrivanje podvodnih objektov zahteva nabavo sistema, ki je postal standardna oprema skupine protiminskih potapljačev, ki delujejo v zelo plitvih vodah.
- Posodobitev oziroma preoborožitev in dooborožitev ladij z ustreznim artilerijskim orožjem bo omogočala izvajanje osnovnega poslanstva z ustreznim sistemom vzdrževanja oborožitve.
- Načrtovanje prihodnje strukture plovil mora temeljiti na opredeljenem poslanstvu, nalogah in nameri za sodelovanje tudi pri zagotavljanju mednarodne pomorske varnosti. Obenem ne smemo pozabiti, da je obramba države in s tem tudi lastnega morja primarna naloga SV. Analiza potreb z upoštevanjem predhodnih navedb bo pokazala ustrezna izhodišča za posodobitve na tem področju.
- V strukturi mornariške enote je treba oblikovati učno enoto, ki bi postala nosilec izvajanja usposabljanj posameznikov.
- Razvoj koncepta enote za varovanje pristanišča, ki bi bila namenjena izvajanju varovanja in podpore v primeru uporabe zavezniških sil za premike in izvajanje oskrbe prek pristanišča Koper, izhaja iz Natovih standardov za delovanje vojaških pristanišč. Struktura te enote bi bila večinoma popolnjena iz strateške rezerve.

3.2.3 Potrebe po novi vojaški infrastrukturi

Sodobna vojaška zmogljivost zahteva ustrezno infrastrukturo za nastanitev, vzdrževanje, delovanje, usposabljanje, komunikacije in podporo procesov PINK. Trenutno SV za potrebe mornariške enote uporablja vojašnico Slovenski pomorščaki Ankaran in začasne najete priveze v pristanišču Koper. Navedeno zagotavlja zelo minimalne pogoje in poleg več omejitev tudi stroškovno ni ustrezno. V nadaljevanju so nekateri predlogi za ustrežnejšo infrastrukturo, ki bi omogočala boljše delovanje mornariške enote SV.

Najnujnejša je potreba po postavitvi vojaški privez, kjer bi bila varno privezana vsa vojaška plovila ob ustreznem sistemu varovanja in možnosti izvajanja logistične oskrbe ter osnovnega vzdrževanja. Postavitev plavajočega pomola pred vojašnico Ankaran je začasna rešitev, ki je načrtovana in usklajena z razvojnimi načrti pristanišča Koper⁴. Trajna rešitev, gradnja namenskega vojaškega pristanišča na čelu prihodnjega tretjega pomola pristanišča Koper, zaradi različnih vzrokov ostaja bolj dolgoročna kot srednjeročna rešitev.

Vrnitev vojašnice Moretini v uporabo SV zahteva, da enote Policije nehajo uporabljati ta objekt. Odgovor na vprašanje o racionalnosti oziroma o potrebi za vračilo tega objekta v uporabo SV je kompleksen. Primarni vzrok je dejstvo, da so prostori v vojašnici Ankaran prenapolnjeni, kar ugotavlja tudi SPO (2016, str. 66). Prednosti, ki bi jih omogočila vrnitev vojašnice Moretini, je več. Tja bi lahko preselili eno ali več podenot in ponovno vzpostavili manjkajoča skladišča. Vzpostavili bi nastanitveni objekt za enoto ter za celostno skrb za pripadnike SV in podporo države gostiteljice

⁴ Program razvoja pristanišča za mednarodni promet v Kopru za obdobje 2016–2020 (Vlada RS, 2016).

(bivanje tujcev). Izpraznitev prostorov v vojašnici v Ankaranu bi omogočila ustrezno razdelitev prostorov za poveljstvo. Ponovno bi vzpostavili učilnice in opremili prostore za fitnes in sušilnice ter spalnice za del enote v povišani stopnji pripravljenosti. Lahko bi razmišljali tudi o uporabi dela vojašnice Moretini za center hiperbarične medicine SV, ki ga MO želi ponuditi v uporabo civilnemu zdravstvu. Veliko argumentov je za to, da se objekt vrne v uporabo mornariški enoti SV.

3.3 Spremembe predpisov in drugih dokumentov na področju medresorskega sodelovanja

Uredbo o koordinaciji služb na morju je treba precej prenoviti in jasneje opredeliti odgovornosti ter naloge, predvsem pa vključiti pomorsko varnost in varnost na morju ter njuno ločevanje.

Prenova akcijskega načrta za uveljavljanje Strategije Evropske unije za pomorsko varnost, ki ga je sprejel Svet EU za splošne zadeve junija 2018, je priložnost, da se k uveljavljanju strategije v RS pristopi bolj sistematično in se sprejmejo smernice, s katerimi bo Vlada RS določila ustreznega nosilca uveljavljanja te strategije, in da se izdelata ustrezna medresorska analiza tveganj in groženj pomorske varnosti ter prilagojen nacionalni načrt s koordiniranim pregledom nosilcev izvajanja posameznih ukrepov načrta.

3.3.1 Model delovanja belgijske obalne straže – primer dobre prakse⁵

Pri iskanju modela skupne integracije različnih služb, odgovornih za pomorsko varnost, je mogoč pristop z iskanjem dobrih praks podobnih struktur v tujini. Pri tem je pomembno tudi sledenje smernicam, ki jih predvsem EU predstavlja v svoji Strategiji Evropske unije za pomorsko varnost. Najustreznejše rešitve je smiselno iskati v okoljih, ki so razmeroma podobna prostoru slovenskega akvatorija. V tem prizadevanju se kot precej zanimiv primer dobre prakse izkazuje belgijska obalna straža. Belgijski akvatorij, ki je sicer precej večji od akvatorija RS, je kljub temu primernejši za primerjavo, kot so akvatoriji večjih držav s precej daljšimi obalami in kompleksnejšimi strukturami obalne straže. Zanimivost delovanja belgijske obalne straže je dejstvo, da organiziranost temelji na treh »stebrih«, od katerih sta dva povsem primerljiva z organiziranostjo naše Koordinacije služb na morju in njenega operativnega dela, Operativne pomorske koordinacije. Tretji steber, ki ga predstavlja profesionalni sekretariat, je mogoče rešitev, ki bi pomenila nadgradnjo koordinacije tudi v RS. Obalna straža skrbi za koordinacijo partnerjev, odgovornih za Severno morje (akvatorij Kraljevine Belgije). Navedeno skupino sestavlja 17 regionalnih in zveznih vladnih ustanov. Obalna straža deluje po naslednjih načelih:

- enakost vseh partnerjev;
- spoštovanje pristojnosti vseh partnerjev;
- optimalna uporaba zmogljivosti ob izogibanju dodatnim stroškom.

⁵ Podatki o belgijski obalni straži so povzeti s spletne strani *Belgian Coast guard* (2018).

Obalno stražo sestavljata operativni in administrativni del. Administrativni del sestavljajo tri telesa:

- telo za oblikovanje politike (angl. Policy making body) koordinira sodelovanje različnih partnerjev. Izdaja tudi priporočila ministrstvu ter federalni in regionalnim vladam. Sestavljajo ga direktorji oziroma vodje ustanov, ki kot partnerji sodelujejo z obalno stražo. Iz navedenega izhaja primerljivost z nalogami in sestavo Koordinacije služb na morju v RS;
- posvetovalno telo (angl. Consultation body) zbira podatke in pripravlja predloge za telo za oblikovanje politike. Sestavo in naloge lahko primerjamo z delovanjem Operativne pomorske koordinacije v RS;
- sekretariat (angl. Secretariat) je resnični motor organizacije. Koordinira administrativno in operativno vejo obalne straže. Njegove aktivnosti segajo od organizacije sestankov do oblikovanja načrtov kriznega odzivanja v sodelovanju s partnerji obalne straže. Sekretariat sodeluje pri oblikovanju predpisov in predstavlja Belgijo v odnosih z obalnimi stražami na mednarodni ravni.

Obalna straža ima tudi skupni pomorski operativni center, sestavljen iz dveh centrov, ki sodelujeta in se dopolnjujeta. Operativni center sestavljata:

- pomorski reševalno-koordinacijski center (MRCC), ki je odgovoren za varnost na morju (angl. Maritime safety) in koordinira iskanje ter reševanje na morju. Primerljiv je z operativnim centrom Uprave RS za pomorstvo, ki opravlja enake naloge;
- pomorski varnostni center (angl. Maritime Security Center), v katerem stalno sodelujejo pripadniki belgijske mornarice, pomorske in rečne policije ter davčne službe. Skrbi za spremljanje varnostnih razmer in uveljavljanje zakonodaje na morju.

Obalna straža in operativni center ne razpolagata z lastnimi zmogljivostmi, lahko pa zahtevata in koordinirata njihovo delovanje, vključno z vojaškimi zrakoplovi, ki jih prispeva vojaška mornarica. Zanimivost pri belgijskem primeru je tudi skupno lastništvo in upravljanje vseh plovil belgijskih oblasti pod eno ustanovo, tako imenovano floto, ki upravlja plovila in jih daje na razpolago različnim partnerjem, skladno z njihovimi potrebami. V sestavo flote niso vključena plovila belgijske mornarice.

Sklep Pomorstvo SV, ki ga sestavlja predvsem mornariška enota 430. MOD, je bilo od vsega začetka oblikovano z mislijo na potrebe po zagotavljanju obrambnih zmogljivosti za obrambo nacionalnega akvatorija in pristanišča Koper kot strateškega objekta nacionalnega pomena. Četrto stoletje delovanja te komponente SV je predvsem po vstopu v evro-atlantske povezave potekalo v smeri intenzivnega razvoja zmogljivosti s ciljem povezljivosti za delovanje v mednarodnem okolju in ob zavedanju, da je obramba države glavna naloga SV. Velikost mornariške enote in njena opremljenost ter organiziranost omogočajo sodelovanje v sistemu obalne obrambe. Obalna obramba vključuje združeno delovanje vseh rodov SV za celovito obrambo slovenskega morja

ob podpori in sodelovanju zavezniških sil pred številnimi grožnjami, predvsem pa različnimi možnimi oblikami vojaškega delovanja nasprotnikovih mornariških sil. Tudi zato se je RS odločila za mednarodno povezovanje in vključitev v evro-atlantske povezave, pri čemer sta temelj skupne varnosti kolektivna obramba in odvracanje.

Sodelovanje v mednarodnem okolju in pridobivanje potrebnih znanj ter izkušenj sta najboljša garancija tudi za izpolnjevanje obrambnih nalog na domačem pragu. SV mora nadaljevati zagotavljanje podpore mednarodne pomorske varnosti ob pripravljenosti, da se vključi v nove oblike delovanja, skladno z novimi trendi ogrožanja. Nekaj teh možnosti je predstavljenih v točki 2.5 tega članka.

Položaj slovenskega morja in dostop pomorskih poti do Tržaškega zaliva zahtevata širše področje spremljanja dogajanja na morju in obravnavanje groženj pomorske varnosti tudi precej dlje, kot je severni Jadran. Predvsem je tak pristop aktualen ob vse bolj prisotnem fenomenu globalizacije, še pomembnejši pa zaradi naraščajočega trenda hibridnega ogrožanja v mednarodnih vojaških konfliktih, ko so klasični konvencionalni spopadi vse manj prisotni. Tak trend lahko pričakujemo tudi v vojaških aktivnostih na morju, zato je treba temu prilagajati tudi razvoj pomorstva SV. Spremembe, ki bi omogočale ustrezne spremembe in povečale sposobnost SV za delovanje na morju, so opredeljene v četrtem poglavju tega prispevka. Celovit pristop zahteva spremembe doktrinarnih izhodišč, ustrezno kadrovske strukturo in posodobitve opreme, oborožitve ter infrastrukture, potrebne za delovanje pomorstva SV. SV mora prenoviti načrte in postopke oziroma ustrezno opredeliti svoje delovanje v konceptu obalne obrambe, delovanje proti hibridnim grožnjam na morju in zagotavljanje ustrezne stopnje pomorskega zavedanja. Hibridne grožnje, usmerjene proti delovanju pomorskega prometa, predvsem zagotavljanju energetske oskrbe, pomenijo najresnejšo grožnjo, za katero je treba razvijati postopke mednarodnega sodelovanja in ustreznega odzivanja. Opredeliti in preizkusiti je treba medresorsko sodelovanje v času vojne, ko operativno poveljstvo SV prevzame operativno kontrolo nad drugimi službami na morju. To bi bila tudi podlaga za ustrezne medresorske vaje, na katerih bi se ti načrti preizkusili in ustrezno dopolnjevali na podlagi ugotovitev vaj.

Uresničevanje danih predlogov glede prenove Uredbe o koordinaciji služb na morju, predstavljeno v točki 3.1.1, zahteva jasno ločitev področij pomorske varnosti in varnosti na morju ter opredelitev nosilcev odgovornosti za njihovo zagotavljanje. Sistemski pristop za izvajanje akcijskega načrta za uveljavitev Strategije EU za pomorsko varnost zahteva ustrezno medresorsko analizo in opredelitev nosilcev odgovornosti za posamezne ukrepe akcijskega načrta, kar bi bilo treba upoštevati tudi pri prenovi uredbe. Navedeno bi lahko omogočilo tudi učinkovitejšo mirnodobno uporabo mornariških zmogljivosti SV.

Belgijska obalna straža je primer dobre prakse, ki bi lahko v primeru uveljavitve podobnega modela v RS zagotovo pomenil boljšo koordinacijo in sodelovanje pri zagotavljanju pomorske varnosti na akvatoriju RS in širše. Uveljavitev ne bi zahtevala

obsežne spremembe zakonodaje. Bistveno je tudi dejstvo, da ta model v celoti sledi smernicam EU za zagotavljanje večje pomorske varnosti. Delovanje takega sistema koordinacije, ki bi se lahko imenoval Obalna straža RS, bi zahtevalo ustrezen zakonski akt, ki bi imel drugačno težo kot trenutna uredba in bi zakonsko opredeljeval temelje sodelovanja in predvsem obveze posameznih subjektov pomorske varnosti. Na podlagi zakona bi vodja obalne straže oblikoval ustrezne podzakonske akte, s katerimi bi podrobneje opredelil sodelovanje vseh vključenih partnerjev. Pri tem bi bila najprimernejša umestitev takega novega resorja neposredno pod Vlado RS, saj bi veliko število vključenih ministrstev in njihovih organov zahtevalo pooblastila za vodenje take koordinacije, ki bi jo na vodjo obalne straže prenesel predsednik vlade. Vodja obalne straže bi bil tudi nosilec izdelave kontingentnih oziroma kriznih načrtov za odzivanje na različne oblike ogroženosti ter ustreznega usposabljanja in vaj za njihovo izvajanje, kar je temelj za dejansko sposobnost odzivanja na različne grožnje.

Pomorstvo SV je skozi razvoj pokazalo in v več primerih uspešnega delovanja dokazovalo smiselnost obstoja in potrebe po nadaljnjem razvijanju tega dela SV. Spreminjajoče se mednarodno varnostno okolje zahteva ustrezno prilagajanje in usmerjanje razvoja zmogljivosti za ustrezno pripravljenost na obrambo pred sedanjimi in novimi oblikami groženj, ki se tičejo mednarodne in nacionalne varnosti na morju. Strateškega pomena morja so se dobro zavedali naši predniki, morje pa ima danes še večji pomen. SV mora nadaljevati ustrezno vlaganje v nadaljnji razvoj roda pomorstvo, da bo skladno s smernicami Obrambne strategije RS v prihodnosti ostala branik svobodnega morja, ki bo še naprej ostajalo najširša cesta v svet in temelj za gospodarski razvoj ter preživetje RS.

Literatura

1. *Allied Maritime Command – AMC, 2018. Operation Sea Guardian. <https://mc.nato.int/missions/operation-sea-guardian.aspx>, 14. 8. 2018.*
2. *Belgian Coast guard, 2018. Belgian Coast guard. <http://kwgc.be/en>, 6. 6. 2018.*
3. *Državni zbor RS (ReDPROSV25). Resolucija o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske. Uradni list RS, št. 99/10.*
4. *Državni zbor RS (ReSNV-1). Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije. Uradni list RS, št. 27/10.*
5. *Državni zbor RS (ZObr). Zakon o obrambi. Uradni list RS, št. 103/04, z dne 17. 6. 2004, in št. 95/15.*
6. *Državni zbor RS (ZVU-UPB1). Zakon o varstvu pred utopitvami. Uradni list RS, št. 42/07.*
7. *EU, 2014. Akcijski načrt - Strategija Evropske unije za pomorsko varnost. http://www.consilium.europa.eu/register/en/content/out?&typ=ENTRY&i=ADV&DOC_ID=ST-17002-2014-INIT, 28. 2. 2018.*
8. *EU, 2014. Strategija Evropske unije za pomorsko varnost. http://www.consilium.europa.eu/register/en/content/out?&typ=ENTRY&i=ADV&DOC_ID=ST-11205-2014-INIT, 15. 2. 2018.*
9. *EU, 2015. Responding together to global challenges, European Union Maritime Security Strategy, A guide for stakeholders. https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/maritime-security_en, 28. 2. 2018.*

10. EU, 2018. EUNAVFOR MED Operation Sophia – Mission. <https://www.operationsophia.eu/about-us/#mission>, 23. 8. 2018.
11. Furlan, B. in drugi, 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana, PDRIU. MORS, 2016. *Strateški pregled obrambe 2016* (MORS, št. 800-1/2016-46, z dne 5. 7. 2016).
12. Nato, 2011. *Alliance Maritime strategy*. https://www.nato.int/cps/ua/natohq/official_texts_75615.htm, 9. 5. 2018.
13. Nato, 2018. *Brussels Summit Declaration*. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm?selectedLocale=en, 14. 8. 2018.
14. OZN, 2017. *Oceans and the law of the sea - Report of the Secretary-General*. <http://undocs.org/A/72/70/Add.1>, 1. 3. 2018.
15. OZN, 2018. *UNIFIL Maritime Task Force*. <https://unifil.unmissions.org/unifil-maritime-task-force>, 23. 8. 2018.
16. *Skupščina Republike Slovenije, 1991. Resolucija o pomorski usmeritvi republike Slovenije*. Uradni list RS, št. 10/91.
17. *The Wise Pen Team: viceadmirali Fernando del Pozo, Anthony Dymock, Lutz Feldt, Patrick Hebrard, Ferdinando Sanfelice di Monteforte (2010). Maritime surveillance in support of CSDP, The wise pen team final report to EDA Steering Board.*
18. Vai, L., 2016. *The European Union's Maritime Security Strategy: Cogito Ergo Sum?. V Marrone Alessandro, Nones Michele (ured.) Italy and Security in the Mediterranean. Rim, Istituto Affari Internazionali/Edizione Nuova Cultura, str. 93-108.* www.iai.it/sites/default/files/iairp_24.pdf, 25. 2. 2018.
19. Vlada RS, 2008. *Načrt zaščite in reševanja ob nesreči na morju*. <http://www.sos112.si/db/priloga/izpostava/p8824.pdf>, 23. 8. 2018.
20. Vlada RS, 2012. *Obrambna strategija Republike Slovenije*. Vlada RS, št. 80000-1/2012/4, z dne 7. 12. 2012.
21. Vlada RS, 2012. *Uredbo o koordinaciji služb na morju*. Uradni list RS, št. 102/12.
22. Vlada RS, 2016. *Program razvoja pristanišča za mednarodni promet za obdobje 2016–2020* (94. seja Vlade RS, 30. 6. 2016).
23. Wikipedia, 2018. *International Ship and Port Facility Security Code – ISPS Code*. https://en.wikipedia.org/wiki/International_Ship_and_Port_Facility_Security_Code, 14. 8. 2018.
24. Wikipedia, 2018. *Mednarodna pomorska organizacija – IMO*. https://sl.wikipedia.org/wiki/Mednarodna_pomorska_organizacija, 14. 8. 2018.

